

Иван Вазов

Велик син
Животописна беседа

Ти, жена невинна,
ангелска жена,
ти красна вербина,
ти цвете в градина,
пълно с миризма!

На ъгъла на улица Славянска и Преслав, близо до военното министерство, има вехта, бедна дъсчена къщица с малко чудата направа, вапцана зелено, с тъмно джамлъче към улицата. Жалкост, скръб вее от това унижено жилище, сякаш засрамено, че се намира на такова видно място в столицата.

До преди няколко месеца често излизаше от тая къщица един засталял човек, дебел и къс, с голяма бяла брада, която се спускаше от едно червеникаво, изприщено и сипаничево лице, без никакво особено изражение, но крайно отласкателно по своята физическа безобразност.

Тоя човек беше Димитър Великсин, поетът.

Малцина в столицата познават тоя злополучен на вид старец, неговото име никъде се не слушаше, неговото съществуване никой не подозираше и не се интересуваше от него. Забравен от всички – и той бе забравил всички. Той избягваше всяко запознанство и се затваряше в една мизантропска самота, която всеки ден ставаше по-голяма около него. Той беше нещастен човек.

Казах: никой го не познаваше – не, тоя отшелник, тоя саможивец беше оставил на света няколко сладки стихотворения и всеки, който люби поезията, ще си спомни с услада тия хармонически звукове на една занемяла муза:

Ти, жена невинна,
ангелска жена,
ти красна вербина
ти цвете в градина,
пълно с миризма!

При какъв трън гнусен
гниеш сега ти,
при простак безвкусен,
при Тирсит намусен
ангелът седи!

Ние притежаваме поети, които са напечатали и печатат цели томове със стихове ритмовани и неритмовани, и ни един стих не се е запечатал в паметта на някого, защото не са говорили на човешкото сърце, не са будили добрите струни в човешката душа. Великсин е написал само няколко и ние ги знаем. Само за това той има право на нашето внимание и на нашето съжаление. Защото колко са у нас ония поети, които са успели да заронят в душевния ни мир няколко светли чувства, да оставят

няколко благородни отклици от добро и милост?

За Великрина Ботев казваше в кафенето на Ганча Габровеца в Галац: – Аз съм поет по душа, Великсин е поет по изкуство.

Незабравимият герой грешеше в това твърдение за Великрина, което тъй хубаво би се залепило на куп наши нови поети. У Великрина съществуваха чувство на хубавото, той обладаваше развит литературен вкус и верен поетически усет. Той беше поет и по душа и доказа това. Ако не беше така, то защо сме чели с такава сладост неговите стихове, защо и днес изпусчат те такъв благононен дъх от нежна поезия, въпреки не дотам пълното съвладание българския език?

Впрочем, преди нас други са оценили Великрина и са го оценили по един начин много ласкателен за нас. Великсин, който се е бил родил и живял до Освобождението на България в Румъния, познаваше прекрасно влашкия език и пишеше по него превъзходни стихотворения, под които се подписваше *Velinson!* Те привлякоха вниманието на румънския печат, който го прогласи за един от първите поети на Румъния. Господин *Велинсон* се считаше от румъните за техен съотечественик! За жалост ние не обладаваме, било в превод, било в оригинал, многото сонети и други стихотворения, обнародвани от „Велинсона“ в румънските издания, както и френските му стихотворения – защото той владееше до съвършенство и френския език.

Великсин беше чудака и ексцентрик. Ексцентричен е бил той през целия си живот, от деня, когато се прекръсти от Великов на Великсин, дори до завещанието си...

Твърдението на Ломброзо за родството на гения с лудостта, на което ексцентричността е една от формите или градациите, е основано на положителни наблюдения. От Великрина можеше да имаме един велик български поет, ако животът му бе се сложил благоприятно за развитието на редкия му талант. Но тежки житейски несгоди извършиха гибелното си дело. Великсин от рано позна разочарованията и безцелността на живота си.

От десет години вече той живее в София, мрачен, мълчалив, недостъпен, болен, без да познае топлика на дружбата и на привързаността в своето усамотено и печално съществуване. Неговата къщица-гълбарник рядко вънкашен крак е посещавал и той живееше като пустинник в

центра на нашата столица.

Не можех да не изпитам чувство на дълбока тъга, колчим срещнех този човек-развалина, този живот забравен, който се беше погребал самovolно. В неговото изорано от шарка лице, с печат на страдания, обаче не се забелязваше ни тъга, ни униние; то оставаше равнодушно, хладно, безлично... Но как гонеше то всяко съчувствено приближаване! Мъчно щеше да повярва човек, че от този студен егоист са излезли тия мили и милостиви стихове, които приличат на едно сладостно люлеене:

Ти душа прекрасна,
винаги си в плач,
и, звезда ясна,
ти стоиш безгласна
и тъмнееш в мрак.

Много вярно би се казали тия същите стихове за този занемал и угаснал талант поетически!

Миналата година, през ноември, той се помина в една парижка болница. Оттогава и досега никой в България не знаеше за тая смърт, както не знаеше и за този живот.

Преди две недели само в някои столични вестници се появи това известие, което не биде придружено ни с една думица на съчувствие и внимание:

„Учим се, че в Париж се е поминал г. Д. Великсин. Той е завещал 60,000 лева на България с това условие: Те ще бъдат вложени в банката под лихва и ще стоят там, додето пораснат и станат три милиона лева! С тая сума да се съградят три болници: една в София, друга в Тулча, третя в Браила“ (родния му град).

Значи, на този мизантроп, на този саможивец, на този мрачен и леден човек последният мисъл, върховната предгробна мисъл е била за отечеството, за благо на бедните!

Мир на твоя прах, Великсине!

София, 29 май 1897 год.

КРАЙ

Източник: Словото

Набиране: Надежда Владимирова и Мартин Митов

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/4405>]